

de dore ori in septemana: Joi-a si
lunca; era candu va pretinde im-
pati a materielor, va sa de trei sev
de patru ori in septemana.

Almanah de prenumeratiune,
pentru Austria:
intregu ..... 8 fl. v. a.
semestru de anu ..... 4 fl. v. a.
traria ..... 2 fl. v. a.
pentru Romania si strainatate:
intregu ..... 12 fl. v. a.
semestru de anu ..... 6 fl. v. a.

ALBINA

Prenumeratuni se facu la toti dd. cores-
pondinti ai nostri, si da a dreptulu la Re-
dactiune Statonsgasse Nr. 1, unde
sunt a se adresă si corespondintiile, ce p-
vescu Redactiunea, administratiunea si
speditură; căte vor fi nefrancate, nu se vor
primi, era cele anoniime nu se vor publica.

Pentru anunțele si alte comunicatiuni de
interesu privat — se responde căte 7 or.
pe linia; repetările se facu cu pretiu sca-
zut. Pretiul timbrului căte 50 or. pen-
tru una data se anticipe.

Budapest, in 24/12 dec. 1873.

Despre comisiunea mista, de 12 membri,
cata de catra ambele Sinode sparchiali,
Aradu si Caransebesiu, pentru scopul
libera si a face propuneri intr'unu pro-
formale, asupra locului si modului de a
ministră fondurile bisericesci si scolari, co-
munitatilor diocesane, — tocmai ni secese
la imbucurătoria din Temesiora, cumca
comisiunea dominica trecuta s'a intra-
in completul nru alu membrilor
adeca din partea diecesei de Aradu, din
dd. protopopi Bellesiu si Dregiciu, din
dd. Bonciu, Lazaru Ionescu, Dr. Va-
ni Aleșiu Popoviciu; din partea diecesei
Caransebesiu, din cleru: dd. protopopi
Ioanoviciu si Ioane Popoviciu, ér din
meni: dd. Ant. Mocioni, Babesiu, Ianculescu
mairolu A. Ioanoviciu, si constituindu-se sub
siedintia dlui Ant. Mocioni cu dlu Iancu-
nu eg notariu, printre activitate in sie-
ste de trei dile, nainte si dupa mediadi,
terminat missiunea ieri sér'a.

Mai antau de tôte s'a deliberatu si de
in unanimitate că: cestiunile fonduri
bisericesci si scolari comune, (a căror valoare
nu adi se urca pan' la 450,000 fl. v. a.)
precum sunt ele dupa natura compusetiunii
si destinatiunei loru comune, asiá ar fi se
nmana si se fie administrate in comun.

A doua decisiune principale — a semene
unanimitate a fost: ca — administratiunea
se medilocișca printre corporiunile
statutară, sub numirea „Directiune“ a
loru fonduri.

A trei-a statorire fundamentală, decisa
mai multe de 8 contra 4 voturi — a fost:
Scannu administratiunei se fie ie Tem-
era.

Conformu acestor enunciatiuni, apoi s'a
mai multu modulu de administratiune, com-
mercia Directiunei si inspectiunea cu con-
fia medilocita si nemedilocita.

Aci, adeca din punctul de vedere alu
inspectiunei si controliei, s'a datu, pre cum
memu informati, ambilor dd. Episcopi
Aradu si Caransebesiu o activitate si in-
tintia forte mare, aproape discretionaria, care
repunere desi intru inceputu multora s'a
parutu pre mare, ba excesiva chiar: totusi
nu destula lamurire ea a fost primita in
unanimitate, ca si o garantie eminentimente
bunaria pentru pasirea corecta intru admis-
trarea si manipularea averei comune.

Elaboratulu proiectu de Regulamentu se
publica la timpulu seu, adeca atunci, candu
sa va fi impartitul tuturor membrilor
modali spre studiare.

Budapest, in 22 dec. n. 1873.

(a) In fine dupa o siovoare de mai multe
stamani ministeriulu ungurescu s'a
arputu, — prin aceea, ca ministeriulu
siedintie, dlu Szlávy a luatua asupra-si
portofoliu ministeriului de finantie; ér
ministrul de comerciu, dlu Zichy a lu-
atua asupra-si portofoliu ministeriului de
comunicatiune. In modulu acesta măcar
a formalmente, dar — asiá, unguresc
legalu si parlamentarminte, pe cătu
timpu tiéra are érasi in fruntea afac-
torilor sale conductatori.

Trecendu prin carpel'a mai susu
stata cabinetulu dlu Szlávy preste-
ma, altulu este acum momentulu ce
supa spiritele, este adeca urmatu-
sul.

Sunt siepte ani de dile de candu
magiari printre intempiare s'e
pusi in fruntea afacerilor tierii.
Iandu au ajunsu ei la carma — cum am
disu numai prin o intempiare, au aflatu
ni in tôte functiunile de statu atâtua la
administratiune, cătu si la justitia ómeni-

de specialitate. Acesti'a insa din moti-
vulu ca erau creditate a sistemii abso-
lutistice si mare parte nemti, au fost pre-
rondu-pre rondu delaturati si inlocuiti
prin magiari — preste totu insa ómeni
si forta nici o cunoșcentia de posturile in
cari se denumira, dar si fara de zelulu
necessari de a-si insusiti atari conosciție.
Sub atatari impregiurării dñii magiari au
orbecatu siepte ani, platindu scumpu o
administratiune si o justitia rea si adu-
cendu chiar in modulu acesta tier'a la
marginex unei totale ruine pe terenul
materiale si spirituale.

In decursulu votării bugetului, ur-
mate in septemana trecuta, se convinse-
ra stefanii dilei, că cu o astfelui de ma-
nipulatiune si cu o astfelui pe politica nu
mai merge; dreptu aceea camer'a repre-
sentantilor Ungariei decise in siedintia
sa de ieri a emite, din sinulu seu o comi-
siune de 21 de membrii, carea se lucre
unu programu pentru regim — are-
tandu-i calea, pre carea se proceda in
viitoru in politic'a sa interna; — adeca
felii de imbunatatire seu reformare a
sistemei interne.

De totu caracteristicu este, cum
dd. stepanitori la acésta occasione si
manifestara pre facia si forta tóta sfîr'l'a
nulitatea nostra, a natiunalitătilor nemag-
iare, a maioritatii tierii. In comisiunea
de 21 nu alésera nici măcar pre unulu
dintre deputatii natiunalii, nici măcar pre
unu deákistu!

Ce alt'a va se dica acésta, de cătu:
ca dd. magiari nu reconoscu cumca gres-
iele in administratiunea tierii ar atin-
ge si caus'a natiunalitătilor, — seu că
si natiunalii ar avé interesu de a deli-
bera asupr'a binelui tierii !

Multe sunt combinatiunile, ce se
facu acum facia de resultatele ce pote se le
aiba lucrulu acestei comisiune. Unii pri-
vescu in acésta comisiune anu votu de
blamu pentru regim, pentru trecutulu lui
elucidin tóte partie, condamnatul, altii vedu
intren'sa celu mai salutariu medilociu de
a sprigini actualulu guvern in actiunea
sa, altii érasi modulu, prin care diferitele
partite — potu ajunge la o coalitie si
priu acésta la formarea unui cabinetu
poternicu.

Noa insa nu ni se pare a fi nici
una din aceste combinatiuni nimerita,
— din contra noi pre bas'a esperiintie
de siepte ani privimui si in faptulu ale-
gerei acestei comisiun o orbecare a Cam-
erei in vanu. Dñii magiari in timpulu
de siepte ani de la inaugurarea dualis-
mului atâtea gresiele au comisu in
conducerea afacerilor statului, incătu acum
se recere unu timpu duplu pentru ca se
se pote aduce aceste afaceri la unu
punctu de manecare dreptu. Ér deca-
dint'a financielor statului a mersu atâtua
de departe, incătu cu ocasiunea impru-
mutului din urma s'a incercat si ultimul
retugiu, luandu-se adeca bani im-
prumutu cu interesu mari numai pre
bas'a garantiei demenelor statului.

Va recomanda — de securu — ace-
sta comisiune guvernului crutiare in tôte,
reducerea cătu numai se pote in tôte
erogatiunile statului, reducerea nume-
rului celui mare alu ampliatilor. Care
va fi insa guvernul acel'a, carele se le
pote duce acestea in deplinire? — este
grea a pricepe! Pare-ni-se că, dupa sis-
tem'a in augurata si urmata de dnii ma-
giari pana in diu a deastadi — unu atare
nu va poté esiste nici odata. Pentru a se
poté sustiené la potere unu guvern, ca-
rele voiesc a contopii majoritatea locui-

torilor nemagiari din tiéra in magiari,
i trebuiescu bani, — multi bani.

A schimbá sistem'a si a lasá cale li-
bera de desvoltare tuturor natiunalită-
tilor locuitóre in Ungaria, si in modulu
acest'a a chiamá in ajutoriu elemente
sanatóse, cari astadi traiescu retrase, —
ba cum se sprimase o data ministrulu —
presedinte Szlávy — elemente, care as-
cépta numai de a-si areta la ocasiune
nemultamirea facia de magiaru, — acésta
nu o face unguru — de órice partita
ar fi elu — odata cu capulu.

Nu va avé deci nici unu resultatu
nici lucrulu acestei comisiuni. Dar las'
că lumea va vedé si se convinge despre
acest'a mai tardiu.

Investiamentul publicu in Italia.

Legea de investiamentu din 1859 (éra pentru
provinciele neapolitane din 1861) a introdusu
si in Italia instructiunea obligatória pentru
copiii de 6-12 ani. Erá cu adeveratu lipsa de
acésta oblegare, mai alesu in Italia de medi-
locu si de mediadi, in tierile ce fusesera su-
puse despotismului si absolutismului, pentru
că in acestea, dintre una suta de italiani, nu
mai 26 de insi sciu carte. De curundu, mi-
nisteriulu de resbelu veni intr'ajutoriulu
ministeriului de investiamentu, si adeca: ser-
vitiu activu in armata, pentru Italia in-
tréga, e statoritu la 4 ani. In acestu timpu,
suboficirii au se investie pe gregari cetei si
scriere. Daca dupa trei ani de servitiu, greg-
ariulu se pote supune, cu bunu resultatu,
tinu essamine din sciintele elementarie,
atunci pentru anulu alu 4, capeta concediu;
la din contra, are se mai servésca pana va
corespunde essaminelu. Acésta dispusetiune
a ministeriul ui de resbelu este cu atât'a mai
salutaria, cu cătu pana acuma ministeriulu
de investiamentu nu a fostu in stare a im-
plini tôte recerintile investiamentului. In
nobilea emulatiune a scololoru, ce ni s'a pre-
sentatu in espusetiunea de Viena, Italia nu
avea partea ce i se cuvinea. Acésta nu ne su-
prise, daca luam in consideratiune, că ce
putiene progrese a potutu face pana acum
investiamentul publicu in Italia. Mergandu
pe stratele de Neapole, vedi ici colia căte o
inscriptiune: „Scuola municipale.“ Ast'a
este ce noi numim scola elementara. Intrandu
in lantru, vedem pe parete o cruce si portretu
regelui de Italia; ornamente ce le re-
cere sentiu religiositatei si celu de natio-
nalitate. Cartelo geografice sunt cam rari,
totu asiá de rari celea din istoria naturale.
Prelegeri sunt nainte de mediadi 2½ ore,
dupa mádiadi 1 ore, joi e recreatiune. Vacan-
tinea tiene de la 30 augustu pana la 5 no-
vembre, dar unor comune s'a facutu con-
cessiuni. Planulu de investiamentu recere ca
ficare scola se se imparta in patru clase.
Fetele sunt despartite si in clasele inferiore.

Materi'a de investiamentu este: in class'a 1.
religiunea (istoria biblica,) cetirea si esser-
cicie in vorbire, scrierea si socót'a pe tabla si
de a rostu pana la 100. In class'a 2. facele-si
materii, mai pre largu, adaugendu-li-se cali-
grafi'a si esserccie scripturistica de limba, cu
deschinita bagare de sé a la scrierea corecta
a cuvintelor. — In class'a 3. e adausa de-
semnul linerariu, geografi'a si detorintiele
sociali (detorintie catra familia; onorarea,
ajutorarea parintilor si ascultarea de densii;
detorintie catra societate, respectarea legi-
loru, tubirea ordinei, stim'a de proprietate,
amórea de natune si de patria). — In class'a 4. religiunea (catechismulu si bibli'a,) limba (gramatica si deprinderi stilistice)
istoria natiunei, socót'a (decimala si regul'a
de trei), ceva din geometria, desemnul lin-
earu, geografia, cunoșcentie despre agricul-
tura si industria, din fizica: splicarea fenom-
enelor.

Trece deci dela sistem'a extensiva, la cea
intensiva. Elu luera acum totu acelasi pam-
entu, cauta insa a-i exploata mai bene tôte po-
terile lui — prin aceea, că cercetézia, care
sunt sururile, necesari diferitelor plante. Se
acomodézia dupa resultatulu acestoru cere-
tari — si in, casulu necesariu prin influenție
din afara, prin gunoi si alte se nisuesc a
intregi pamantului poterile slabite prin
marea exploatare.

Mai inaintata este astadi agricultur'a
in Belgia si in Englter'a. In ambe aceste
state este introdusa in agricultura sistem'a
de schimbarea semintei intr'unu periodu anu-
mitu (Fruchtwechselwirtschaft). In Englter'a
in decursu de sieptedieci de ani prin in-
troducerea acestei sisteme productiunea pa-
mentului s'a redicatu atâtua de tare, incătu
dupa datele, ce ni le presenta economistul
„Roscher“ o bucată de pamant, carea pro-
ducea inainte de 70 de ani pentru 11 milioane

Societatea agricultorilor rom.
(continuare si fine.)

Am venit in rondulu trecutu pana la
punctulu, in care am disu, că doue sunt mo-
mentele, care se receru pentru desvoltarea
agriculturei si am intielesu sub aceste doue:
unu planu de actiune, basatul pre resultatele
scientii si o putere, carea se-lu executu. Se con-
tinuau deci de aci firul intreruptu.

Cătu privesce planulu de actiune, in
agricultura se observa in tôte pările doue
sisteme principali si anume: in statele, in
cari populatiunea este rara si pamantul in
abundantia, omulu luera parcele de pamant
insemnate, insa 'lu luera reu, intrebuintandu
pucina ostenela. Productiunea in casulu ace-
sta nu este insemnata; dar ea totusi acopere
trebuintile — suplinindu intinderea cea mare a
pamentului aceea, ce neglige omulu prin lucrulu
seu. In casulu acesta urmădia sistem'a asia nu-
mita extensiva. Indatace insa numerulu popu-
latiunei pe un'a si aceiasi parte de pamant
cresce, se inmultiescu si trebuintile — si asia
acelu pamant, care mai nainte acoperia prin
fructele sale tôte trebuintile, acum nu mai
este in stare a o face acésta, deca in planulu
de lucru nu se face nici o modificare. Omulu in
casulu acesta trebue dara se caute espedientul
necessari si prin mintea sa se faca, ca acelasi
pamentu se-i produca si de azi inainte de
ajunsu.

Trece deci dela sistem'a extensiva, la cea
intensiva. Elu luera acum totu acelasi pam-
entu, cauta insa a-i exploata mai bene tôte po-
terile lui — prin aceea, că cercetézia, care
sunt sururile, necesari diferitelor plante. Se
acomodézia dupa resultatulu acestoru cere-
tari — si in, casulu necesariu prin influenție
din afara, prin gunoi si alte se nisuesc a
intregi pamantului poterile slabite prin
marea exploatare.

Mai inaintata este astadi agricultur'a
in Belgia si in Englter'a. In ambe aceste
state este introdusa in agricultura sistem'a
de schimbarea semintei intr'unu periodu anu-
mitu (Fruchtwechselwirtschaft). In Englter'a
in decursu de sieptedieci de ani prin in-
troducerea acestei sisteme productiunea pa-
mentului s'a redicatu atâtua de tare, incătu
dupa datele, ce ni le presenta economistul
„Roscher“ o bucată de pamant, carea pro-
ducea inainte de 70 de ani pentru 11 milioane

de 600.000, astăzi produce pentru 19 milioane. Pentru a pot introduce însă în România acesta sistemă — în lipsa de medilicele, prin care să se poată pune în lucrare este de lipsă de multe ajutorie. La totă aceasta se poate însă ajunge prin concursul armonicu al tuturor agricultorilor romani în o societate.

Să treacem acum mai departe. Am disu, că alu doilea factoru necesariu în dezvoltarea agriculturii este poterea, care să execute planul și am intileșu sub acăsta potere pe lucratori și instrumentele perfecte: *masinile*.

In acestu factoru agricultură României intempina astăzi mari greutăți, mai mari potă ca orice altu statu din lume. Mass'a poporului dela tiéra, carea da astăzi contingentul lucratorilor romani a fost pana bine de curențu sclava — și ca atare tractata în modu vitregu și neglăsa cu totul. Astăzi — este dreptu, tieranul român este liberu; nu are însă ideplina conscientia de libertatea sea, neavându elu la dispositiunea medilicele acele, care redică pre omu în stadiul de a potă face și intrebuintare de acăsta libertatea sea. În modulu acestă elu este ne ajutatul și lipsesc poterea de a stă pre picioarele sale proprii. Pana cîndu biciul domnului 'lu mană la lucru, elu lucră — silitu cum eră mai multu ca astăzi — și după cum insusi o marturiscesc, atunci avé o sorte mai buna. Astăzi preferă a petrece cea mai mare parte din timpul seu în facu nimică, lucrându pucinu — și acelu pucinu timpu în mare sila și de mare nevoie. Sub atari impregurări — lucru firesc nici nu-si potă agonisi mai nimicu, si în modulu acestă este espusul celei mai mari miseri în modulu seu de vietă.

Traindu deci tieranul român în o stare atătu de misera, espusu periodice fomii și frigului — și foră nici o comoditate câtu de modesta, elu nu-si potă apropiă nici poterea fizica necesaria unui lucratoru bunu. Renumitul economist „Roscher“ dice, că bunătatea unui lucratoru, depinde și de la modulu seu de vietuire și dovedește acăsta assertiunea sa cu date statistice, observate în dezvoltarea lucratelor în Englera. Elu dice, că unu lucratoru, carele traiesc numai cu plantă, este necapace de lucru 25 de dile pre anu, ér prin aceea, că elu mananca carne, potă fi cam 5 dile in anu necapace de lucru.

Privindu acum la modulu de vietuire alu tieranului român, ecă afămu? Afămu, că elu nu gusta nici pane macar si că afară de mama-liga — și și acăsta mai multu de meu — și afară de borsiu, aiu și alte plante, ce-si le culege vîr'a de pre campu, elu nu cunescce alta mancare, ér locuindu si imbracamintea lui sunt atătu de reie, incătu nu-lu potu scuti nici de frig nici de caldura. Pe langa unu astfelu de modu de vietuire apoi nu este dara nici o mirare, că elu produce atătu de pucinu, pentruca nu este într'ensul poterea fizica, muschii si nervii lui sunt slabii si foră de suculu necesariu. In acăsta privindu este de lipsa cu orice preț unu ajutoriu cătu mai grabnicu prin redicarea platii pentru lucrului lui Redicandudui-se plat'a i-se apoi deschide tieranul român și modulu de a trece la unu modu de vietă mai bunu, unu lucru tare urgente pentru tieranul si lucratiorul român.

Pentru a fi însă unu lucratoru bunu, nu este apoi destulu numai, că acel'a să dispună de poterea fizica necesaria; ci se cere și o cultura spirituală și morale: „crescere buna“.

Acăsta i lipsesc totalminte tieranului român. Elu scola nu are, ér biserică, care ar fi chiamata a lucră pentru cultură animii lui — pe langa starca ei de astăzi inca nu-i potă ajută nimicu.

Prin lucrarea armonica a tuturor agricultorilor romani se poate ajută însă usioru și acestui reu, de eare patimescă astăzi atătu de multu tieranul român — și cu elu întrăgă tiéra romană. Redicandu apoi pro tieranul român prin o cultura necesaria și prin posibilitatea, unui modu mai bunu de vietuire acestu concursu armonicu alu agricultorilor romani, se procură întregului statu român mari avantagie — nu numai în dezvoltarea sa economică, dar și în dezvoltarea sa politica.

Proprietariul român de pamentu și casciga in modulu acăsta lucratori harnici,

er tieranul român se redică totu mai multu în totă privindă materialminte și spiritualminte. Proprietariul în casulu acestă platescă mai multu, lucratorul prin o plata mai bună, și deschide calea de a trece la unu modu de vietuire mai bunu, și prin acestă posibilitatea de a produce mai multu. Cu ceeace dări i se platescă mai multu, și produce mai multu. Prin acăsta proprietariul de pamentu nu numai că se poate scăpa de neplacările, ce le intempina astăzi eu lucratorii sei; dar producția lui se poate potenția și dimpreuna cu acăsta și venitele lui. Im bunătirea sărtei tieranului mai are apoi și acea parte buna și demna de totă considerația, că ea are mare influență asupra înmulțirii populatiunii statului român. Unu lucru, carele nici decătu nu trebuie desconsiderat. Este constatatul apoi, că populatiunea de la tiéra conține în senulu seu elementele cele mai sanatoscă, ce compunu societatea omenescă. Tieranii în orice statu sunt oamenii cei mai sanatosi — nefiindu ei de felu atacati de vietile, ce ruinedă și sapa afundu în sănătatea acelora, carele trăiesc la Jorasie. Înmulțindu-se și dezvoltandu-se deci acăsta clase a societății, se poate recrută mereu dintr'ensa contingente însemnată de elemente sanatoscă pentru orasie.

Ajungendu estu modu statulu român stadiul acăsta, ajunge totu deodata și o situație favorable politica. Elu dispune atunci de capitale însemnate, materiali și spirituali; ér din mas'a cea mare a tieranilor si face totu atăti a bravi cetățieni, consciu de drepturile și de torintiele loru catre statu și catre patria.

Ar mai fi să mai vorbim acum despre masinile.

Agricultură României dispune și acum de multe masinile. Aceste masinile nu potu însă produce astăzi atătu de multu, cătu producă inalte state; deoarece lipsesc manile omului, armate cu cunoștințe tehnice necesare, care să-le conduca asta — precum se recere pre de o parte, ér pre de alt'a ele — facia de pamentul României, nu sunt in numerulu necesariu,

Privindu acum proiectul de statute, publicatul de o data cu apelul, de catre dlui P. S. Aurelianu, ne potem convinge, că documentul are de cugetu a redică — prin înființarea unei societăți acestu ramu de producție in totă direcția indigitate in securu de noi — după modestele noastre cunoștințe.

Salutăm deci cu bucuria acestu pasu însemnatu alu dlui P. S. Aurelianu — și nulu potem din destulu recomandă unei caldurăse imbracișări din partea tuturor agricultorilor romani; ér ca de încheiare gratuită dlui Aurelianu pentru acăsta frumosă și mare ideia, 'lu potem asecură, că istoria naționale — déca va pretinde ea numele de dreptul judecătoriu alu faptelor si personalor, ce le descrie — va trebui de securu să se aprețuască acestu pasu însemnatu în dezvoltarea statului român.

Acăsta este — după noi — calea cea drăpta, carea potă duce statulu român la bunăstare și fericire — și prin acestea la total'a sa nedependență politică. Arone Hamza.

Aradu, 10 decembre v. 1873.

(Scăle superioare pentru fete.) Ministrul de cultu și de invetiamantu publicu, prin unu circulariu, cu datul 2. novembrie a. c. Nr. 30. 479, splicesc mai vertos scăle din monastiri, că prin necurăția loru causădă în tineră generatiune morburile de scrofulă. Acestu circulariu a datu ansa Consistoriului de aici, că din siedintă senatului de scăle, ce s'a tenu tu la 7. l. c. sub presedintia protoscincelului Andrei Papu, să însarcineze pre inspectorii confesionali de scăle a nisui la înființarea de scăle superioare pentru fete. Ordinatiunea consistoriale catre inspectori, dice între altele: „Acestu Consistoriu nu are instituite de invetiamantu incorporate in monastiri. Daca totusi aduce la cunoștința P. T. DTale aceste reflecții ale Dlui ministru de invetiamantu, se face acăsta pentru că multi ortodossi din pruncii loru, mai vertosu fetele, în monastiri de alte confesiuni la educare. Deci P. T. DTa, la totă ocasiunile, si anumic în sinodels protopresbiterali, vei areta reulu, la carele acel'i ortodossi spunu inca si sănătatea fetișilor loru, candu le trimis în monastiri, ce sunt de făfiliu celor amintite de D. ministru.“

In dorintă ca o nutrimu pentru cultivarea genului femeiesc, nu este iertatul a se uită privindă ce cauta să le avem pentru sănătatea acestui genu; că sănătatea este basă prima a fericirii.

Scopul parintilor este, precum nu ne indoim, a castiga fetișilor loru o educație asiă, că ele despre partea reală să fie sanatoscă și casnice, era despre partea morale ortodosse bune și romane. Adeca nu ne indoim, cumca dorintă parintilor este, că fetișele loru să devină cu timpul — precum ne învăță unu educatoriu alu națiunei noastre, Ioanu Vacarescu, — să devină socii, cari cercă marirea loru în barbatii loru, și mame, cari cercă binecuvantarea loru în fiii loru.

Fiindu asiă, apoi pentru ajungerea acestui scopu și pentru realizarea dorinței a parintilor, nu este și nu se poate găsi altu medilocu, decătu să înființăm insine scăle superioare proprije pentru fetișele române și ortodosse.

In acăsta direptiune vei nisui P. T. DTa în sinodul protopresbiteralu, la care vei asisterne caușa intru intileșul Statutului Org. §. 59. punctul 3. Anume, Te vei folosi de sesiunea ordinaria a sinodului protopresbiteralu, carea va avea locu in lună lui Fauru ce vine, de după §. 45. din Statutu. Era despre rezultatul activitatii P. T. DTale, dezvoltat in acăsta privindă, vei asterne Consistoriului raportu pana in lună lui Martiu ce vine.

Consistoriul acăsta trage speranță, cumca sinodele protopresbiterali vor înțelege marea importanță a rolei ce se vine socii și mamei românescă, în lucrul pentru educarea națiunei. De acăsta, sinodele amintite vor împlini cu punctualitate detorintile ce li impune Statutul.

De reulu stării materiali, sinodele nu se vor potă subtrage de la acăsta detorintia. Nu se vor potă subtrage, pentru că aceste pretenziuni ale educatiunii fetișilor sunt forte modeste și pucine, prin urmare usioru, de implinitu. Dar mai vertosu nu se vor potă subtrage sinodele protopresbiterali pentru aceea, că daca Halmagiul, unde sunt locurile materialminte cele mai sermene in acăsta dieesa, — și-a înființat dejă de multu și sustine o scăla superioară pentru fete, cu atăti a mai vertosu potu face acăsta protopresbiterale, carei în privindă materiala sunt de departe înaintea Halmagiului, indiestrate și favorite despre totă ramurile agriculturii.

Intre asemenea circumstanțe, o sfîrșita religioasă — morală va opri pe sinodele noastre protopresbiterali de a respunde Consistoriului, că nu potu să înființeze scălele ce se receru pentru fetișie. Se vor sfîrși a negă, parte pentru că au obligaminte sacre din Statutu, parte pentru că vor audii frati din Zarandu.

In acăsta convingere ascăpta Consistoriul otaririle sinodelor protopresbiterali.

L. mormentul lui Mariana, în prezăra statui

Nicolae.

(Sinodul tractual din Vicariatul Rodnei.) Clerul și poporul român din vicariatul Rodnei, în districția Neseudului nutresc una dorință fericire de a vedea odată și în biserică nouă intrudusa constituuția ce o au alte confesiuni din patria, de a-si vedea odata organizate afacerile besericesci pe o base solidă, prin carele să se pună odata capetul absolutismului bisericescu și domniei unei clăsi, pre care o tiene poporul din sudoreasa, înțelegu domn'a clerului nostru, care lipsită de alte ișvăre de venit, trăiesc numai din denariul seracului. Poporul muncesc și platește acelui-a, pre care i-lu comanda eei de sus, și apoi atari tramești din indurarea Martei sale și a santului consistoriu au curajul a sustine în audiul, publicului, că densii — după rectificarea vestitului Titu, dar nu Vespasianu ci Budu — înca suntu reprezentanții poporului. Asă intrebă aici, ore episcopului nostru, în acărui favore pasiesc Budu și rectifica spresiunea de susu, cea cu „încă“ — acărui poporu este elu reprezentant? care poporu, candu, și unde l'a alesu pre dlui de episcop? său dôra ministrul și identicu cu poporul?!

Daca este afirmativu responsulu la întrebarea din urma, atunci recunoscem că am pecuită, sustinându pana acă, că episcopulu și reprezentanțele acelaia ce l'a denu-

mitu, și de acă că atătu elu, cătu și membri adunati în consistoriu plenar la Gherla în 3 noemvre a. c. nu sunt reprezentanții poporului.

Dar să me întorc la obiectu. Cine și poporul din tractul susu numitul, trunsu de dorintă amentita mai susu, în l. c. alergă din totă partile la Naseudu, și fă chiamat la tineretă unui sinodu, și decursu voiu să-lu descriu în următoare:

Acestu sinodu, după usul de pacă, a fost, compus din preoți tradiționali și căte doi reprezentanți alesi de comunități besericesci și provediuti cu plenipotențial apoi din căte doi reprezentanți a corpori loru investitorii din locu și a senatului scolasticu districțuale, provediuti tot cu plenipotenție. Reverendismul vicar, Moisilu, deschide siedintă prin o invitație potrivita, propune a se alege notarul și portarea protocolului. Se alese, prenotariul tractual, unu notarul dințireni. Sinodul astfelu constituitu, președintele aduce la cunoștință sinodului — inclusulu consistoriului plenar despre marea scaunului episcopal de la Gherla la Baia-mare. Membrii sinodului, înversiunatii în două linii și prin conclusulu acelu consistoriu a nu primi nici la protocolu bateru și punerea parintelui vicariu, nu începea vorba; desbaterea fă infocata și se fin primirea propunerii bravului profesor, Iuliu Marcianu, carele propuse a protesta în contra concluziei consistoriului plenar, facutu de popolu sine popolu, astă facia cu mutarea scaunului episcopal, și facia cu stol'a. Era frumosu și în titoriu a audii din gură unui bravu preot, consistoriului plenar prin acestu conchagă neîntegreză între turma și pastori, tindă a ne desparti pre noi, pre preoți, de noastre. Pot că facia cu alte tineruturi, și poporul e gâtă a portă ori ce sarcina, și ar avea intileșu, are înse pentru noi și facă poporul nostru. Mai departe se primi și punerea facută totu de numitul profesor se face adeca o reprezentare la capulu provinciei besericesci și altă la ministrul culte, în carii să fie rogată acestu să nu învoiescă cu stramutarea scaunului episcopal la Baia-mare. Totu în astă cauză se face a se face o reprezentare și la reprezentantele capului besericesci, adeca la nunciu apostolicu din Viena, și astă la propunere membrului mireanu, Iacobu Prodanu.

Cu acăsta ocazie se renouă concluzia adusă înainte de astă cu cătiva ani, de a face adeca nesecă statute pentru tineretă și deloru parochiali și tractuali etc. și se propune să alese de nou o comisiune, carea pana Dominecă Tomei va avea să vina cu un proiectu gâtă, carele se va desbată, modifică primi și asterne la locurile mai înalte și aprobată. Ce va urmă, vom vedea, înse o scădere scolastica, totu de acăsta natură, naște presupunem, că ce are să urmeze, altintreneeori care va fi capetul lucru nu-lu vom tine secretu, după cumu am indicat cu statutele scolastice, carei să adă măstau scie Ddieu în ce cornu, pline de pulver despre acăsta înse cu alta ocazie.

Dupa acestea se desbatu mai multe obiecte de natură curată locale. În decursul acestor desbateri se străcură din partea mai necompetențe vorbe, ce tineretă și trăge umbra asupra meritelor unor bătrâni ai nostri, merite — pe care și invidiuă trebuia să le recunoște. Le trece de astă data cu vîrea, căci speru că le vom aplană noi întreaga casă de lipsă înse, nu vom intărziă să aducă lucrul la cunoștință publică, pre calea didacticei, — căci voimă dreptatea intru și nu potem suferi nici candu denatură și adverbului.

In fine observu, că eram în dulcea spălare, că după finirea sinodului se va tine conferință, că să ne consultăm despre tineretă nouă facia cu ordinatiunea ce vrea să se scote limbă eu totul din administrare. Celu ce promise convocarea unei atari consistoriale, nu-si tine cu cuvenire unor bătrâni și asiă am perduț ocazie. Tempul în care se apropia și se striga să ne pregătim, să dedăti a vedea pre la noi o inteligență solidă matură, va se dica — după ei — plecată în totă poruncile venite de susu, adeca gâtă să sătăce, cele cerute cu cale ori fară cale, cu unu

lipsita de viétia naționale. Acésta se vedé din cele scrise în numerulu, mai și etu a diariului magiaru „Magyar” din Clusiu. Grea lipsita ne astăptă loru! Să ne sufle cămu înse cu o óra mai și desvetiandu-ne de pecatosa da-ta ne apucă de lucru numai în óră a nu uitămu, fratilor, că parintii nostrui sunt pline de resemnatîune au pastrat și au lasat ereditate nu numai unu nume sau, ci — între multe altele și unu tesaaru, nu numai să-i gustămu dulceti'a, ci și vînd'o să-lasămu mostenire următorilor. Noi, omeni invetiați, în secolul lumii ar fi la locu să ne aretămu nedemni de întindîa din aceia, cari în tempurile de vîzime, „magis pro linquae incolumentate esse videantur?!”

De tôte drepturile ne-au despăiatu, adăunii frati magiai, — ne-a mai remasă în limbă, prin a careia sugrumare voiesc multiamitorii ospeti magiai să intre cu viața în tôte sanctuariele Romanului, forțându-să nu mai dica în urma, „sum români,” ci „magyar ember vagyok.” Magiai în viața loru de a magiarisa chiar și petrile, ale ar poté, sciu, că și ale noastre justificării le vor nescoti; dar detorintăra este să nu simu lăsi, ci să aretămu, vîm a trăi, afirmandu-ne justele noastre vînsuni pre tôte căile iertate. Preste ministrul și dieta este Maiestatea Sa, Imperiale, catra a cărui gloriósa easa Romaniei documentat fidelitatea și n'au crutiatu versă sangele în tôte tempurile.

Să ne formăm o tienuta démnă de noi, și să ne parașim postulu; căci altcum ne va veni parerea de reu a nostra, blasphemul loru nostri și aspr'a judecata a istoriei.

Dieci cu noi și cu just'a nostra causa! —

Diet'a Ungariei.

In siedintă de marti a casei reprezentantilor, treceandu-se la ordinea dilei: desbatere generală asupra bugetului, mai antaiuți bese baronulu Ludovicu Simonyi. Elu și cuventare lungă — dupace arăta, ce permitate este, ca casă să se ocupe cu desbaterea asupra bugetului int'runtimpu, candu și nu are ministrul de finanțe, și dupace să starea, în care se află acum partită a lista dice, că dă, primesce reportulu comisiunii financiare de baza a desbaterei speciale; mai antaiu, pentrua comisiunea finanță pretinde în acestu reportu schimbări sistemii in administratiune, a dou'a, penultima pre anulu 1874 o atare schimbare nu mai poté execută.

Elu pretinde a se face reducții și bugetulu armatei comune — și acésta din vîvulu, că doresce, ca tiér'a să fie în stare să aperă; ér acésta o poté face numai o ră, care are finanțe bune. În acésta dijune deci să se atîntesea ochii regimului și acésta să o facă încă în graba, pentrua foliu confuziunea este neamanavera.

Tiér'a numai este în stare a acoperi de vîlă pre calea creditului, deorace ea acum mai are nici unu credit; ér imprumutul să urma nu să datu statului cu atare, ci statului ca proprietariu de pamentu.

Déca însă partită drépta nu este în formă unu regim puternic; atunci vîdica de conducerea afacerilor publice, chiarandu, că — de si este ea în majoritate totusi nu poté guvernă.

Ministrul Pauler, respondindu antevorbitorului dice, că regimul, la tôte acestea se găsește — după cum poté dovedi cu date positive — dar acestea receru timpu multu și nu poté face deodata.

Ernest Simonyi critica aspru cele ce se templă în sensulu clubului deakistu, unde spunerii purcediende din cele mai bune intenții — cum au fost propunerile lui Zs. Gy., cari pretindeau reducții mai însemnante în bugetu — se respingu. Déca nu parlamentul este factorulu, carele decide prin vîlă sale asupra tierii, că clubul deakistu, compus din nesci emeni condusi nu și de interes personali — egoistice; apoi în sensulu acesta elu nu cunoște al'u espediente și bunu, decâtă desfintarea acestui parlamentu. Unui ministru nu i este iertatul nici data a se face conductoriulu unei elice. Crișa apoi sistem'a ce o urmaresce regimul guvernare tirii și dice, că elu este cauza de vîlă și eris'a ministeriale atât'a timpu,

cum nu mai are parechia în nici unu statu parlamentariu din lume. De încheiare dice, că elu nu votădea bugetulu.

Tisza dice, că densulu primește reportulu comisiunii financiare de baza a desbaterei speciale. Nici elu însă nu se poate multumi cu reducții facute de astă data, imputa apoi ministrului de justitia Pauler pentru teoria de parlamentarismu, dezvoltată de densulu și-si exprime parerea de reu, că nu mai este densulu acum ministrul de cultu, că atunci ar poté redică o catedra pentru adulți — spre a-i invetia primele elemente ale parlamentarismului. Vorbesce apoi de contradicții, în cari cadu ministri atunci, cindu se scăla a se aperă în contra atacurilor, ce se îndreptă asupra loru — cum să despre situația cea rea, în care se află tiér'a și partile din parlamentu.

Mai vorbesc după acesta Min. Ernst Simonyi, min. Pauler și Csernátonyi. Nici unul nu vorbesc însă la obiectu, că nu mai în cestiu personali.

Venindu cestiu la votu se primește reportulu comisiunii de baza a desbaterei speciale.

În desbaterea speciale se primește foarte nici o discuție sengurate cele posturi pana la punctul, în care comisiunea financiară propune, că cele 30,000, ce le platesc statul și pentru codificarea legilor să se platescă din fondulu de dispoziție.

Aci propune Alessandro Körmenty scergerea fondului de dispoziție în suma de 200,000 de florini. Presedintele casii observă cu acésta ocazie, că casă să nu tragă în discuție obiectele, asupra căroră a deliberat deja în Iulie. La acésta reflectă Helfy, că reportulu comisiunii se reduce la întregul bugetulu. Si exprime totu cu acésta ocazie parerea de reu, că unii onorabili membri ai casii, cari mai nainte au combatutu pre guvern, astadi lu spripinescu. Se mai vorbesc apoi pro si contra de cătiva relativu la fondulu de dispoziție și infine acel'a la votare se primește.

Se primește după aceea bugetulu ministerial de langa persoană Maiestatei Sale și alu ministerialu croat, pe langa reducții formulate de com. financiară.

Urmăriți apoi bugetulu ministerialu de interne. Adam Lázár intrăba pre min. de interne, ce dispoziții a luat în privința celerii. Min. Szapáry avăsădă pre vorbitorul reportulu substanțial de curențu de catre elu casii în acésta cestiu, cu care siedintă se încheia.

In siedintă de miercuri, în 17 ale curentei, treceandu-se la ordinea dilei se continua desbaterea specială asupra bugetului ministerialu de interne.

Venindu la discuție sum'a de 8000 de florini, ceruta de ministrul de interne, că salariu pentru comitele din capitală Buda-Pest, comisiunea financiară propune: că acésta suma să nu se votăde speciale; deoarece ea se poate acoperi prin aceea, că se voru face restricții în alte posturi. Totu cu acésta ocazie a trage comisiunea financiară atenționarea casii asupra incidentului, că prin desfintarea institutiunii de comisii cetățienești s'ar poté face mare crutare în bugetu.

Asupra cestiu, amentite pre urma de comisiunea financiară, se ivescu doue propunerii modificatorii; un'a a lui Péchy, carea pretinde, că ministrul de interne să aduca încă în cursusul acestui sesiunii unu proiect de lege pentru stergerea institutiunii de comisii cetățienești, ér alta a lui Körmenty, carea pretinde, că ministrul de interne să substănu unu proiect de lege pentru stergerea intregii institutiuni de comisii suprême.

Dupace mai vorbesc în cestiu acésta min. Szapáry și Csernátonyi, punându-se cestiu la votu, se respingu ambele propunerii modificatorii și se primește cele propuse de comisiune. Se votădea după aceea 400,000 sub titlulu: pentru politia din capitală pe langa observarea, că acésta suma se va redă erariului de catra representanța orasenescă a capitalei.

Urmăriți apoi bugetulu ministerialu de comunicatiune.

Ignatz Helfy afișă de tare curioasa imprejurare, că în resortulu acestui ministeriu s'ă stersu din bugetu cele mai neaperatu de lipsă puncte, aducandu înainte ca de exemplu,

că în bugetu s'ă scersu sum'a de 800,000 pentru sustinerea în buna stare a drumurilor.

Elu dice, că o astfelu de crutare, nu este crutare; deoarece în modulu acost'a drumurile dejă edificate se ruinează.

Vorbesce apoi min. de comunicatiune — după cum se exprimă, mai pre urma în calitatea sea de ministru. Densulu vorbi tare multe, dar ne'ntereseandu-ne pe noi din aceea directă nimică, le trecemu cu vederea, înregistrându din cele spuse numai atât'a, că Ungaria platesc pentru sustinerea căilor ferate pe anu sum'a de 20 milioane de florini.

Gullner propune apoi, că casă să aduca unu conelu, prin care să deoblege pre min. de comunicatiune, că acel'a inca în decursul se siuncii prezente să aduca unu proiect de lege pentru regularea lucrărilor publice.

Se mai vorbesce de catra multi în cestiu la votu se primește propunerile comisiunii financiare, precum și prep. lui Gullner.

Reducții propuse de comisiunea financiară în bugetulu ministerialu de comerț se primește fară nici o discuție.

Urmăriți bugetulu ministerialu de cultu și instructiune publică.

Alessandro Körmenty propune, că să se scerghă din bugetu sum'a de 30,950 fl. preliminata pentru inspecțorii scolari; ér ministrul de cultu să se inscră în edică din legea scolară pasajiale referitorie la inspecțorii de școală. Acésta propunere se respinge și se primește propunerea comisiunii.

Danielu Franyi afișă forte curioasa imprejurare, că în bugetulu ministerialu de instructiune se facă reducții. Densulu s'ar fi invotu cu propunerea ministrului presedinte de a se sterge sum'a destinată pentru prima reprezentanților străini.

Este forte ciudat lucru — dice densulu, că ospetii străini să se primește în modu atât'a splendidu; ér poporul să moră de fome.

Koloman Tisza nu se poate învechi cu cele propuse de antevorbitoru, votădea deci pentru propunerea comisiunii.

Cu acésta siedintă se încheia.

Din siedintă de joi în 18 decembrie a casii reprezentantilor înregistrără numai atât, că în acésta siedintă se votădea senguratele posturi din bugetulu ministerialu de justiția asia, precum le a propus comisiunea financiară. Ceeace ne interesădă pre noi mai multu din acésta siedintă, este interbeliunea dlui deputat Parteniu Cosma în dreptata ministrului de justiția în cauza publicării legilor în limbă română, carea lasămu să urmeze aci. Dlu Cosma dice:

On. camera! Voiesc a face o interpellare on. dnu ministrul de justiția. În general este acceptat principiul juridicu, că nemeneamă nu se poate scusa cu necunoscerea legei; acestu principiu însă în tôte statele civile nu este pronunciato și respectat pentru aceea, că dora ar' contine unu adeveru pră naturale; ci din necesitate, pentru că nu există altu expediente pentru a poté generaliza în modu obligatoriu și a poté face posibile esecutarea legei. Fiecare guvern înse se năștesc a-lu face justu prin o publicare cătu mai perfectă și mai extensă a legilor — dandu astfelui ocaziei fiacui a cunoșce legea, deca voiesc, — și rectificându în modulu acesta aplicarea lui prin aceea, că prin publicare face posibile fiacui cunoșcerea ei, asia în cătu acel'a, carelo nu si insusiesc cunoșcerea legii, nu poté atribui consecințele, ce urmădin acésta, decâtă numai neglijenței lui, — potendu-se în casul acesta aplică cu totu dreptulu principiul, că nemeneamă nu se poate scusa cu necunosceria legii.

In tiér'a nostra încă și guvernul abso-lutisticu a pusu mare pondu pre acésta impregiurare și acésta detorintia a sa si-a si implinit'o, publicandu — după cum scimus nu numai legile, dar și cele mai ne'nternate ordinatiuni deodata cu publicarea loru în acoa-si foia guverniale în limba fiacarei naționalității din patria.

Astadi în acésta privinția stămu multu mai în apoi, de cătu sub absolutismu, pentru că astadi d. e. romanulu de vreo doi ani absolutamente nu poté cete legi în limbă sa materna, ér ordinatiuni guverniali numai atunci, candu i-se ceru banii și sangele; provocările pentru platirea darei și cele pentru assentare le poté cete totu natulu în

limbă sa materna cu litere gigantice, ér altu-ceva nu.

In interesulu dreptății trebuie să declaru, că cauza nu e de a se cauță în formă de guvern constituțional, nece în legislatiune; ei-e a se cercă singuru, — nu sciu cum să me exprimă mai moderat, — numai în imbecilitatea guvernului, chiamat a execută legile.

Dietă și-a facutu detorintia, — căci inca înainte de ce s'ar fi adusu legea de naționalitate, prin articolul de lege III. din 1868, despre promulgarea logilor, carele în §. 8 dispune că: „ministerul se va îngriji ca fiacare lege in data după promulgare să se publice și se tramă respectivele jurișdictiuni și în traducții autentice în limbele, usitate în tierele coronei uuguresc.” Mai tardi art. de lege 44 din acel'a-si anu în §. 11 dice: „Logile se compun în limbă magiară, insă au a se publica și în traducție autentică în limbă fiacarei naționalității locuitoria în tiéra.”

Alte legi mai nove în acésta privinția n'avemu, înse acestea pana acum sunt obligatorie atâtă pentru guvern, cătu și pentru cetățenii tieri.

Si ore ce a facutu guvernulu în interesulu execuției legilor acestoră? A fost portuit bene, înse la calea diumetate să oprimu.

Inca în anul 1868 într'unu consiliu alu ministrilor s'ar fost decisu, că traducțiiile le va efectua asia numită translatura centrală instituită, în presidiul ministeriale, ér de autenticat le voru autentică intrepretii denumindu prin ministrul de justiția. Inca în an. 1868 ministrul de justiția a fost să publicatu unu concursu pentru ocuparea acestorui statui de intrepreti, înse denumirea loru nece pana astudi n'a urmatu.

Bine-reu pana la an 1871 — totusi s'ar publicatu legile în limbă fiacarei naționalități, dar nefiindu ele revedute prin vreunu interpred, său altu individu demn de credință, după dreptate nu se potu considera de autentice. Celu pucinu testulu romanescu, care-lu sciu și cunoșcu este forte ren. Înse de atunci incoci nici reu nu se mai afia.

Sciu cu securitate, pentru că m'am convinsu în persoană, că legile din an. 1872 și 73 pana acum s'au publicatu numai în limbă magiară și nemțescă, — testulu romanu ar fi tradusu; înse din acel'a nici o literă nu e culeșă. Ma după cum am audutu, guvernul a facutu siacea, că s'ar invotu cu unu funcționari, că acel'a să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insă acelu funcționari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiul la Pilat, că să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poate capăta. Deci acestu funcționari se poate laudă, că elu e unu erudit, care să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor în limbă română, pre langa unu onorariu anumit. Acestă si-a facutu detorintia

înca astă vîră a-mi face onorea în persoană în acăsta cauza la densulu; dar fiindu-nu vedu nece unu efectu, am fost silitu a reclamă aici la on. Camera.

Appelediu la semtiul de dreptu și la iubirea de drepitate a casei și credut, - - că și pentru a-si aperă demnitatea sa propria, me va sprințini, cindu urgediu respectarea legii. —

Spre acestu scopu și în sperantă, că nu voi trebui să așteptu multu nece după respunsu, nece după rezultat, mi-iau libertatea a face urmatoră interbelatiune.

Considerandu, cumca în virtutea art.III. §. 8, și art. 44. §. 1 : 1868, legile indată după promulgarea loru sunt de ase publică și edă în traducțiune autentică în limbă fiseșe-carei naționalități locuitorie în tiéra, și a se tramește jurisdicțiunilor concerninti; și considerandu, cumea despre tōtă acestea este detoriu ministeriului a se ingriță.

Fiindu-că în contra chiarelor despuse-tiuni a acestei legi, legile aduse, sanctionate și publicate în anii 1872 și 1873 neci pana astădi nu sunt, publicate în limbă romana; —

Mi ieu voia a adresă catra dnulu ministru de justitia urmatorele intrebări:

1. Adeverat este, cumca legile votate sanctionate și publicate în 1872 și 1873 neci pana astădi nu ar fi aduse la cunoștință publică, respective edate în limbă romana?

2. Decumva este adeverat: că ce-si-potă justifică dnulu ministru acăsta negriginția a detorintei sale?

3. Are de cugătu a întreprinde numai decătu despuse-tiuniile necesarie, ca legile amintite să se publice și în traducere autentică romana?

Snu-Nicolau mare, în 23 dec. 1873.

(Dlu artistu comicu I. D. Ionescu, în Pecica, Nadlacu, Snu-Nicolau-mare, Banat-Comlosiu si Toraculu-mare.) Desvoltamentul artei noastre teatrale se executa pe incetul, dar pré bine calculat, pentru de a plantă amără adeverata în poporul român, către acăsta sublimă arte. Si cum nu, cindu ea este întreprinsă de barbati bine dressati, cu o scientia morală națională adeverata, cum sunt dnii Millo, Pascal si Ionescu, cari intrădeveru au binemeritatu de națiune în acăsta privintia.

Specialu pentru timpulu acestă, poporul nostru român este petotindenea pre unde ajunse dlu Ionescu, entuziasmatu, pana și stramii pré multiumiti de monologele și canticetele executate de densulu — cu o desteritate de artistu, admirabile.

Trebue să recunoscem că dlu Ionescu este primulu artistu, care au avutu curagiul a veni pe locurile acestea romane, pentru că să incerce a versă după regulile artei, de comunu ridindu si glumindu, — în inițiale noastre speratia de unu viitor mai bunu, opărindu-ii cu ironia usturătoria, și muscându-ii pan' la inima cu dintii satirei pre dusmanii nostri si pre fiili cei slabii de angeru ai nostri.

Istoria Artei Române trebue să notifice acăsta aparitiune, si trebue să recunoscă meritulu de mare importantia a dlu Ionescu; căci elu este primulu, care abondandu-se de vieti'a sgomotosa a Urbilor Romaniei, a venit u caută poporul român la tiéra, la vîră lui, si a inspiră caldura si incredere in geniul seu de massa de marmure, pre care vîcurile nu au putut descompune, dar nici încalzid destulu; este meritulu dlu Ionescu — căci au inceputu a desfășură noua vieti'a în acăsta massa impetrata.

Așteptăm de la zelulu si activitatea artistului, să deo posteritatea opulu seu inceputu asiā, ca acel'a să facă onore civilisației romane nationale.

Dlu Ionescu este nu numai artistu bunu, dar elu propagă și moral'a și seriositate artei sale, — căci credeti-mi, — noi nu am avut gustul, placerea, să fia art'a nostra teatrală reprezentata de nisice vagabundi aventurosi, pe cum se face acăsta chiar prin Germania, dar mai vertosu la magiari; noi am dorit ca pururia să fim scutiti de acăsta lepra inveninătoria, care periclităd moral'a și existintă a acestei scăle a poporului.

Să sprințim deci pe dlu Ionescu, si dandu noi pre a nostra cale man'a cu den-

sulu, să conducem poporulu la o cultura, desradacinătoria a viciilor, desvoltatoria de adeverata iubire de patria și națiune. Si să facem ca art'a nostra teatrală să fie o viață de traiu a multor'a, si o scola de experientia pré buna de a educă poporulu român.

Nainte dle Ionescu pe acăstă cariora gloriōsa, desă spinōsa! —

Dlu artistu de la Toracu va merge spre Bihor si Marmarosu. —

V. GROZESCU.

Cotul Zarandu, decembrie 1873.

Alegările de notari comunali au mare însemnatate pentru noi. În colonele acestui diariu, nu de multu, de o parte se indegetăra intentiunile routatiōse ale domnilor de la Stepanire — facia de noi, er de alta parte se face apel catra adeveritii fiilor ai poporului român din pările noastre, ca să vîghiedie asupra intereselor noastre, și speciale să colcure pentru implemirea posturilor notariale prin adeverati romani.

Cu acăsta ocazie vom să reportăm onoratului publicu despre alegerea de notari în cercul notariale Aciutiu; căci acăsta alegere, indeplinita în 8 l. c., va fi în stare a servir de exemplu conducatoriu și admonitoriu pentru poporulu nostru.

Corupțiunea a fost acă arma, cu care se luptau pentru reesirea lui Lenchesiu; er pretinsii conducatori spre bine ai poporului nostru aretara eclatantminte, că venalitatea și neconsciintiositatea cătu de tare li-a coplesit suflétul loru.

Reesirea lui A. Lenchesiu, neamul strainu și contrariu de moarte a poporului nostru, — dar reesirea lui L. prin portarea cea neconsciintiosa, violența și venalitatea de favoruri personale și inca a acelor dintre noi, cari din gura si naintea celor slabii si nepreceputi se lauda, că ci-su cei mai nepetati si mai adeverati romani, in fapta inse sunt verii ce rodu la pomulu nostru național, firesc pe sub mana, voindu-vestedirea acestuia, — și caderea adeveratielor binevoitorii ai poporului prin intrigile lupilor imbracati in pei de oi, și rezultatul acestei alegeri.

Să ne oprimă inse aci, și să scătemu învătătură pentru viitoru, căci cu atari ocașuni se potă convinge mai bine poporulu, că cine sunt aceia, cari în adeveru i voiesc binele, și totu o data potă cunoșce pre aceia, cari striga numai în gură mare, că sunt romani, er pre sub mana, cercandu favoruri personale, nu se sfiescă să lucră pentru apesarea tieranului, din a caruia spinare traiesc. La acăsta alegere se convinse poporulu nostru, că din ai nostri sunt multi de aceia, cari săbăra în lumea largă, că voiesc numai dreptutea, binele, și că-su credintiosi catra naționea noastră, er cindu și la adeca pentru interes marșiale particulari vindu chiar tata și mama. Însemnă aci, că o bidigania de acăsta natura, pre preotulu din Aciutiu, dlu N. Hardutiu, că să scim cu totii că ce felu de pasere și că să ne potem feri de elu de aci nainte; căci numai de preteni ne temem, er de neamici nu, de orace scim să ne ferim de veninulu loru. Acestu prootu, cu o septembra nainte de alegere, arendandu-se de romanu bunu, colindă prin tōtă comunele din acestu notariatu, ca apostolu alu adeverului și dreptății, ca adeverat pastorul alu poporului.

Insa ce se vede mai în urma?! În preseara alegierii dnulu preotu N. Hardutiu, în societu de neobositulu seu docente, Toma Farcasiu, și de unu notareselu, care striga în gură mare, că e român și voiesc binele comunu, fura portati eu trasur'a notariului magiaru, A. Lenchesiu, prin acelle comune cari se scăi, că-su contrarie lui Lenchesiu. Acești trei apostoli ai lui Lenchesiu cortesiau pentru acel'a, care nainte cu vr'o septembra nu le dedea nici scaunu in palatulu seu; acuma insă tōtă se întorse pre diosu, căci „unde dore, acolo te legi,” și apoi „cu darea trecei marea.” Parintele H. pana in preseara alegierii fu totu cu poporulu, naintea caruia depuse chiar juramentu, că va fi credintiosu, causei noastre. In preseara alegierii inse, calandu-si juramentulu, trăcăt in taber'a neamilor nostru, inse nu singuru — ci pentru

osulu ce l'a capotat a dusu cu senză și pe alii. Să nu cugete înse parintele H. că poporulu va uită acăsta fapta de inselatiune; va veni timpul resplatei, și atunci „vai pastorul lui aceluia, in care să-a perdutu turm'a sa încredere.”

Nu potem uita pre notariu sielu R. care avă neruinarea și cutesarea a venit din notariatulu seu să cortesișca pentru magiarulu A. L. Acești notareselu, amintit de rachi'a lui A. L. amblă pe strade ca unu nebunu sberandu „să trăiescă A. L.”

Nu mai pucinu scandalosu fă portarea notariului I. I., a acestui fiu din popor, care în decursul studiilor fă sustinutu mai numai din pomenile adunate de pe la creștinii nostri, cu anima adeverat romanescă, de prin Baia-de-Crisi si de pe aiurea. Acăsta vîpera, laptata la sinulu naționii, avă curajul degradatoriu, dă se face unelța strainului A. L. cortesianu din satu in satu pentru A. L. si cercandu să insieșe și seducă poporulu.

Dar avusoramu nefericirea de a cunoșce mai multi cameleoni de acestia, ce se numesc romani buni, și totusi amblau printre popor, ca să-lu corumpă. Asă carturarii din Talagiu, unii sberau în gură mare, cu palărie în mani de $\frac{1}{4}$ mila de pamentu „să trăiesc Lenchesiu,” era altii chiamau pe popor in case, pentru a-i implé capulu cu saturile loru romano-magiere. Cu tōtă acestea, multi din poporulu nu primira saturile loru cele minunate, ci au remasă consecinti consecintiei de sine. —

Onore acelor adeverati fiilor, romani cari nu se lasă amagiti de aceste fintie, astădi netrebnice noue — mane acelor caroru lingui adi piciorale, de lăpădaturele omenimii. Să nu perdem înse timpul cu acesti celăi, că să ne ingrăzim, ca să ne scuturăm de ei.

Poporul român! tu ai nascutu fii că să te conduca spre bine, insă după ce au crescutu, s'au facutu unelța orba neamurilor straini și nu te cunoșcu de parinte; tu saturi cu sudoreea ta pre aceia, ce te vendu pentr'unu blidu de linte; ti-incredinteedi copilul săpre a-i dă crescere atare invetitoriu, care i dă exemplu de a-si vinde naționa; tu ai pastori spirituali, cari manca prescur'a, dar ca resplată conduce turm'a ce ii sustine in ghiaiele lupilor imbracati in pei de oi, și rezultatul acestei alegeri.

Să ne oprimă inse aci, și să scătemu învătătură pentru viitoru, căci cu atari ocașuni se potă convinge mai bine poporulu, că cine sunt aceia, cari în adeveru i voiesc binele, și totu o data potă cunoșce pre aceia, cari striga numai în gură mare, că sunt romani, er pre sub mana, cercandu favoruri personale, nu se sfiescă să lucră pentru apesarea tieranului, din a caruia spinare traiesc. La acăsta alegere se convinse poporulu nostru, că din ai nostri sunt multi de aceia, cari săbăra în lumea largă, că voiesc numai dreptutea, binele, și că-su credintiosi catra naționea noastră, er cindu și la adeca pentru interes marșiale particulari vindu chiar tata și mama. Însemnă aci, că o bidigania de acăsta natura, pre preotulu din Aciutiu, dlu N. Hardutiu, că să scim cu totii că ce felu de pasere și că să ne potem feri de elu de aci nainte; căci numai de preteni ne temem, er de neamici nu, de orace scim să ne ferim de veninulu loru. Acestu prootu, cu o septembra nainte de alegere, arendandu-se de romanu bunu, colindă prin tōtă comunele din acestu notariatu, ca apostolu alu adeverului și dreptății, ca adeverat pastorul alu poporului.

Cine pără vin'a la tōtă acestea? — Nimeni altul, de cătu insusi noi romani, căci ne sta in potere, ca să ne scuturăm de tōtă acestea pacoste, numai să voim.

De acea, fratilor romani, cari v'ati pusu increderea văstra astă data in astfelu de omeni, despre cari acum sunt convinsi, că ce bine ve vreau si cum ve conducu, servescă-ve acestu casu in viitoru spre acomodare, ca in asemenei imprejurări să nu ve mai incredeti nici candu in cuventele atarorū omeni ne-credintiosi, său ale preotilor castri parintele Hardutiu, in a caroru anima nu are intrare „preot cu crucea-n frunte, căci șoste și crestina,” ci mai bine le place a fi „preot ca cortesi-n frunte, contra a totu ce e săntu și dreptu.” —

Si văoue, fratilor romani, cari v'ati pusu increderea văstra astă data in astfelu de omeni, despre cari acum sunt convinsi, că ce bine ve vreau si cum ve conducu, servescă-ve acestu casu in viitoru spre acomodare, ca in asemenei imprejurări să nu ve mai incredeti nici candu in cuventele atarorū omeni ne-credintiosi, său ale preotilor castri parintele Hardutiu, in a caroru anima nu are intrare „preot cu crucea-n frunte, căci șoste și crestina,” ci mai bine le place a fi „preot ca cortesi-n frunte, contra a totu ce e săntu și dreptu.” —

Fii poporului Zarandu.

Preturile articolelor de consumație comună în Budapesta.

Seim, că pre mulți ii va interesa a cunoșce preturile de piatâ in Budapesta ale articolelor — fie-cărui pre tōtă diu'a trebuință pentru sustinerea vietii; deci le publicăm aci pre scurtu, după avertările oficiale.

Panea de secara, pontulu cu 14 cruceri; carneea de porc 38 er; carneea de vita, de bou și vaca, cea de rondu, 30-33 er; untură

de porc 42 er; untulu topit 74 er; — unu purmă; unu iepure 1 fl. 50 er; o gaină 70 gr; o parechă de pui 1 fl. 30 er; o răta 1 gr; gănsa 1 fl. 75 er; unu curcanu 2 fl. 50 gr; unu ou 4 er; — laptele 20 er; cupă; mătană 40 er; cépă cu 6 'or. pontulu; văcăra cu 7 er lb.; sacul de cartofi (cu unu metru) 2 fl; pomele uscate 12-15 lb. — Lemnele, de la 15 cele mai slabe, la 18 fl. cele bune — stangenul. — Se legă că preturile se schimbă — multă cinu — ne'ncetatu. —

Publicații tacabile

Concursu.

Pentru imprimirea parohiei gr. or. Mane din Prisaca, se scrie de nou colectiv cu terminu de 6 septembrii de la prima publicare.

Emolumintele sunt: Două Sesiuni rochiale, cu 4 jugere padure; — biroul stolă indatenata de la 150 de case cu 70 suflete.

Concurrentii, instruandu petițiunile normativele ven. Consistoriu diocesan 3 si 7 mai a. c. nr. 499, să le indrepte Sinodul parochial, prin Scaunul prezbiterial din Caransebesiu.

Prisaca, în 28 noiembrie 1873.

Comitetul parochial în cooptare cu dlu prezbiterul tractualu.

3-3

Concursu.

Nulificandu-si a două alegere, care de nou concursu pentru imprimirea tutui de invetitoriu la scolă rom., gr. din Furdea, cu terminu de 6 septembrii primă publicare; era in primă diminea după espirarea terminului se va tine gerea.

Emolumintele sunt: 105 fl. v. și metri de grâu, 20 metri de curcuzu, 100 sare, 100 lb. de clisa, 15 lb. de lumiș, 10 stangeni de lemn, 2 jugere de livada, dina de legumi și cortelul liberu.

Doritorii de a ocupa acestu postu avizati a-si tramite subscrисul Consistoriul de cursele loru, instruite in intislesulu tutului org. si adresate către comitetul parochial respectivu.

Caransebesiu, din siedintă a consistoriului scolaria, tinență in 7 noiembrie 1873.

Consistoriul diocesan din Caransebesiu. —

2-3

Concursu.

Pentru vacanța parohia in Sădăreni protopresbiteratul Fagetului, diecese's din Caransebesiu, cu terminu pana in 25 decembrie 1873 calind. vechiu.

Emolumintele impreunate cu subscrissul parohia sunt: una sesiune de pamentu, biște și stolă indatenata dela 110 case.

Doritorii de a ocupa acesta parohie a-si substerne cursele loru, instruite in prescrisele ordinatiunei consistoriale 3. maiu a. c. nr. 499 bis. si adresate comitetului parochial din predica comuna, — dreptulu la subscrissul Consistoriu diocesan la terminulu sus desfițu, adecu 25 decembrie 1873, st. v.

Caransebesiu, in 22 nov. v. 1873.

Consistoriul diocesan gr. romane a Caransebesiu.

3-3

Invitație.

Comitetul Societății de lectură al Casinei romane din Oravita, a cărui prin resolutiunea sa din 14 decembrie a. c. tineretă adunare generală, previsorie, pre 28 decembrie a. c. și la carea sunt invita